

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для студентів,
які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка»
освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці»*

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2020

Виконання та захист дипломних робіт на здобуття ступеня бакалавра[Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці» / М.М. Дученко, Т.В. Павленко, Н. Ю. Ренська-Скребньова, Н.В. Рощина, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: XXX Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 62 с.

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол № 4 від 10.12.2020 р.)
за поданням Вченої ради Факультету менеджменту та маркетингу (протокол № 4 від 30.11.2020 р.)*

Електронне мережне навчальне видання

ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТ ДИПЛОМНИХ РОБІТ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

Укладачі: *Дученко Марина Михайлівна, канд. екон. наук, доц.
Павленко Тетяна Володимирівна, канд. екон. наук, доц.
Ренська-Скребньова Наталія Юріївна
Рощина Надія Василівна, канд. екон. наук, доц.
Шевчук Олена Анатоліївна, канд. екон. наук, доц.*

Відповідальний редактор *Шевчук Олена Анатоліївна, канд. екон. наук, доц.*

Рецензент *Охріменко, О.О., докт. екон. наук, проф., професор кафедри міжнародної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського*

Навчальним посібником встановлено зміст і послідовність виконання дипломної роботи, основні вимоги до її оформлення, критерії оцінювання та рекомендації щодо захисту. Даний посібник призначений для студентів, які навчаються за напрямом підготовки бакалаврів зі спеціальності 051- Економіка, освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці».

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ВСТУП	5
1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	8
1.1 Визначення, мета та завдання дипломної роботи	8
1.2 Етапи виконання дипломної роботи.....	9
1.3 Наукове керівництво дипломною роботою	10
1.4. Рецензування дипломної роботи.....	11
1.5 Виконання дипломної роботи студентом.....	12
1.6 Орієнтовний календарний план виконання дипломної роботи	13
1.7 Мова підготовки та захисту дипломної роботи.....	13
1.8 Академічний плагіат	14
1.9 Захист дипломної роботи.....	14
1.10 Критерії оцінювання дипломної роботи	16
2 ТЕМАТИКА, ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА РОБОТИ	20
2.1 Вибір тематики дипломної роботи	20
2.2 Структура дипломної роботи	25
2.3 Основна частина дипломної роботи	29
3 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТОК А.....	45
Відгук керівника дипломної роботи.....	45
Зразок написання відгуку керівника дипломної роботи.....	46
ДОДАТОК Б	48
Рецензія на дипломну роботу.....	48
Зразок рецензії на дипломну роботу	49
ДОДАТОК В	50
Зразок оформлення доповіді до захисту в ЕК	50
ДОДАТОК Г	51
Заява студента щодо теми дипломної роботи	51
ДОДАТОК Д.....	52
Титул дипломної роботи.....	52

ДОДАТОК Е	53
Завдання на дипломну роботу.....	53
ДОДАТОК Ж	55
Приклад структури реферату до дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	55
ДОДАТОК И.....	56
Приклад структури змісту дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	56
ДОДАТОК К.....	57
Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел	57
ДОДАТОК Л.....	62
Рекомендовані Інтернет-джерела для написання атестаційної роботи.....	62

ВСТУП

Розвиток соціально – економічних відносин в Україні докорінно змінив характер, принципи та процес управління виробництвом та господарською діяльністю, що суттєво впливає на вимоги до професійного рівня фахівців з управління персоналом та економіки праці.

Цілеспрямоване набуття студентами знань, умінь і навичок, з їх подальшою трансформацією у відповідні фахові компетенції, знаходить своє відображення у виконанні атестаційної дипломної роботи, яка виступає завершальним етапом та є підсумковою кваліфікаційною роботою за напрямом підготовки бакалаврів зі спеціальності 051- Економіка, освітньо-професійної програми (ОПП) «Управління персоналом та економіка праці» [1].

Дані рекомендації, як варіативна частина засобів діагностики, розроблені на підставі Закону України "Про вищу освіту"[2], галузевих стандартів вищої освіти України щодо підготовки бакалаврів спеціальності 051 – «Економіка» [3], освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці» [1], освітньо-кваліфікаційних характеристик, засобів діагностики, «Положення про екзаменаційну комісію та атестацію» КПІ ім. Ігоря Сікорського [4].

Написання студентом дипломної роботи має на меті продемонструвати:

ЗК 3 - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 5 - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК 7 - здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 8 - здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 11 - здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК 14 - здатність виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї та нестандартні підходи до їх реалізації (креативність);

ЗК 15 – знання та дотримання засад академічної доброчесності та професійної етики;

ФК 3 - розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки;

ФК 6 - здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач;

ФК 7 - здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів;

ФК 8 - здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудова відносин;

ФК 9 - здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

ФК 10 - здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів;

ФК 11 - здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію;

ФК 12 - здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення;

ФК 13 - здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності;

ФК 14 - здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків;

ФК 15 - здатність використовувати знання, уміння та практичні навички в галузі економіки праці та соціально-трудова відносин, нормування, організації праці для підвищення ефективності управління персоналом підприємства;

ФК 16 - здатність визначати соціально-економічну ефективність організації праці, регулювання трудових процесів, управління персоналом та комплексного проектування праці;

ФК 17 - здатність аналізувати та планувати показники з праці, виявляти міжнародні тенденції в організації праці; застосовувати методи регулювання, формування та використання трудового потенціалу;

ФК 18 - здатність діагностувати та вирішувати проблеми, що пов'язані з основними функціями управління персоналом: планування, організація, мотивація, контроль та координація;

ФК 19 - здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів в управлінській діяльності;

ФК 22 - здатність визначати взаємозв'язок стратегії розвитку організації та стратегії управління людськими ресурсами; обґрунтовувати пропоновані управлінські рішення у межах загальних, організаційних та функціональних стратегій управління людськими ресурсами.

Тому, метою даного посібника є надання студентам допомоги з організації раціональної роботи (збиранні інформації, визначенні структури і змісту основних розділів випускної роботи) та захисту її в Екзаменаційній комісії (ЕК). Використання запропонованих рекомендацій під час підготовки випускної кваліфікаційної роботи суттєво полегшить її розроблення та надасть значну допомогу в їх самостійній роботі над комплексним розв'язанням економічних завдань в галузі управління персоналом та економіки праці.

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Визначення, мета та завдання дипломної роботи

Випускна атестація здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Управління персоналом та економіка праці» спеціальності 051 «Економіка» проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи бакалавра та завершується наданням документа встановленого зразка про присудження здобувачу ступеня бакалавра з присвоєнням кваліфікації: бакалавр з економіки [2].

Дипломна робота – це вид кваліфікаційної роботи здобувача ступеня бакалавра, призначений для об'єктивного контролю щодо сформованості умінь вирішувати типові аспекти діяльності, які, в основному, віднесені до організаційної та управлінської виробничих функцій (стратегічний та тактичний рівні управління).

Дипломні роботи передбачають систематизацію, закріплення, розширення теоретичних та практичних знань зі спеціальності, застосування їх при вирішенні конкретних наукових, економічних, виробничих та інших завдань, розвиток досвіду самостійної роботи та оволодіння методами моделювання, дослідження процесів, об'єктів, систем у певній галузі економіки [5].

Дипломна робота за освітньо-професійною програмою «Управління персоналом та економіка праці» спеціальності 051 «Економіка» передбачає розв'язання складного спеціалізованого завдання або практичної проблеми в сфері управління персоналом та економіки праці із застосуванням теорій та методів економічної науки [3].

Дипломна робота виконується за матеріалами реально-діючого підприємства, обраного як база для наукового дослідження.

Дипломна робота має продемонструвати ступінь відповідності кваліфікації випускника вимогам первинних посад професійної діяльності бакалавра з управління персоналом та економіки праці.

Метою дипломної роботи являється виявлення здатності випускника використовувати професійно-фахові знання та уміння під час проведення теоретичного дослідження з питань управління персоналом та економіки праці, вибору адекватних методів аналізу бізнес-процесів, та розроблення рекомендацій щодо їх вдосконалення та закріплення в управлінських рішеннях.

Завданнями дипломної роботи освітнього ступеня «бакалавр» є:

- вивчити (або поглибити) та узагальнити теоретичні засади обраного напряму дослідження;
- узагальнення різних методологічних підходів та концепцій;
- обрання інструментарію дослідження та обґрунтування доцільності його використання;
- систематизація та структуризація отриманої інформації ;
- проведення аналізу об'єкта дослідження за допомогою обраного інструментарію;
- формулювання пропозицій щодо ефективності функціонування окремих аспектів об'єкту дослідження;
- структуризація джерел наукової, методичної, статистичної інформації, яка була використана під час виконання дипломної роботи;
- виділення допоміжних матеріалів дипломної роботи у вигляді додатків.

1.2 Етапи виконання дипломної роботи

Процес виконання дипломної роботи складається з наступних етапів [4]:

підготовчого:

- вибору у 7 семестрі студентом напряму дослідження та призначення керівника зі складу викладачів кафедри теоретичної та прикладної економіки;
- вибору на початку 8 семестру теми дипломної роботи в межах напряму дослідження;

– виконання індивідуального завдання за обраною темою під час переддипломної практики, складання та захист звіту за її результатами;

основного:

– виконання дипломної роботи у повному обсязі та перевірка її керівником;

заключного:

– перевірка дипломної роботи щодо відповідності вимогам її оформлення (нормоконтроль);

– перевірка роботи плагіат;

– рецензування дипломної роботи;

– отримання відгуку керівника;

– підготовка презентації дипломної роботи;

– попередній захист дипломної роботи на кафедрі теоретичної та прикладної економіки (рішення кафедри про допуск до захисту на засіданні ЕК).

1.3 Наукове керівництво дипломною роботою

Науковими керівниками дипломних робіт призначаються викладачі кафедри теоретичної та прикладної економіки з науковими ступенями[4].

Керівник дипломної роботи:

– остаточно формулює тему дипломної роботи, подає її до розгляду на засідання кафедри, а після оприлюднення тематики дає студенту необхідні пояснення за запропонованою темою;

– готує та видає студенту завдання на дипломну роботу у регламентовані терміни;

– видає рекомендації студенту щодо вибору та подальшого опрацювання необхідної літератури, нормативних та довідкових матеріалів, наукових видань тощо;

- допомагає студенту у виборі інструментарію для аналізу об'єкту дослідження;
- контролює етапи виконання календарного плану роботи.
- у разі суттєвих порушень, які можуть призвести до зриву встановлених термінів виконання дипломної роботи, інформує завідувача кафедри для прийняття відповідних заходів, у тому числі й рішення про недопущення роботи до захисту;
- здійснює загальне керівництво виконанням студентом дипломної роботи і несе відповідальність за наявність у роботі помилок системного характеру; у разі невиконання студентом його рекомендацій щодо виправлення таких помилок, зазначає це у відгуку;
- подає електронний варіант дипломної роботи відповідальній особі на кафедрі теоретичної та прикладної економіки для здійснення контролю на відсутність плагіату та отримує від нього звіт подібності, в якому засвідчено відсоток збігів / запозичень у дипломній роботі та відображає це у своєму відгуку;
- готує відгук (додаток А) з характеристикою діяльності студента під час виконання дипломної роботи та несе відповідальність за його об'єктивність;
- готує студента до захисту роботи, приймає участь у попередньому захисті.

1.4. Рецензування дипломної роботи

Рецензент дипломної роботи [5]

- отримує від випускника роботу для рецензування, на підставі направлення, підписаного завідувачем кафедри теоретичної та прикладної економіки;
- докладно знайомиться із завершеною роботою, за необхідності запрошує випускника для отримання пояснень з питань дипломної роботи;
- готує рецензію в друкованому вигляді за встановленою формою в термін зазначений у направленні (додаток Б).

1.5 Виконання дипломної роботи студентом

Права та обов'язки студентів під час виконання дипломної роботи:

- Студент має право обрати тему дипломної роботи із запропонованих кафедрою або запропонувати власну тему та погодити її з науковим керівником;
- студент зобов'язаний дотримуватись календарного плану виконання роботи, погодженого із науковим керівником;
- студент зобов'язаний регулярно, не менше одного разу на тиждень, інформувати наукового керівника про стан виконання дипломної роботи відповідно до календарного плану, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;
- студент несе відповідальність за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків, якість оформлення текстового та графічного (ілюстративного) матеріалу, їх відповідність вимогам щодо виконання кваліфікаційних робіт, наявних нормативних документах та освітній програмі;

Студент зобов'язаний своєчасно отримати всі необхідні підписи на титульному листі кваліфікаційної роботи та креслениках (за наявності), а також резолюцію завідувача випускової кафедри про допуск до захисту кваліфікаційної роботи на підставі підсумків попереднього захисту, що підтверджується візою завідувача кафедри на титульному листі дипломної роботи [5].

Студент подає на кафедру підготовлену та допущену до захисту кваліфікаційну роботу з відгуком наукового керівника та рецензією не менш ніж за 5 робочих днів до захисту.

Студент повинен ознайомитися зі змістом відгуку, рецензії та підготувати аргументовані відповіді на їх зауваження при захисті роботи. Вносити будь-які зміни або виправлення до кваліфікаційної роботи після отримання відгуку та рецензії забороняється [5].

1.6 Орієнтовний календарний план виконання дипломної роботи

Орієнтовний календарний план атестаційної роботи студентом та етапи його виконання представлено у (табл. 1.1) :

Таблиця 1.1 - Орієнтовний календарний план та етапи виконання дипломної роботи

№	Етап виконання	Місяць
1	Вибір напрямку дослідження, затвердження теми, формулювання завдань	Жовтень-грудень
2	Підготовка розділу 1 та перевірка його керівником	Січень-лютий
3	Підготовка розділу 2 та перевірка його керівником	Березень-квітень
4	Підготовка розділу 3 та перевірка його керівником	Квітень-травень
5	Остаточне завершення та оформлення роботи в електронному вигляді, відгук керівника	Травень
6	Перевірка на плагіат	Травень
7	Попередній захист	Травень
8	Нормоконтроль	Травень
9	Рецензування	Червень
10	Подання друкованого варіанту на кафедру	За тиждень до захисту
11	Захист дипломної роботи	Червень

1.7 Мова підготовки та захисту дипломної роботи

Випускна атестація здійснюється мовою навчання, зазначеною в освітній програмі. Допускається підготовка та захист дипломної роботи мовою, яку здобувач вивчав як іноземну за освітньою програмою, або мовою, зазначеною у листі-замовленні підприємства, організації (бази практики) на виконання кваліфікаційної роботи після проходження практики, яка передуює виконанню кваліфікаційної роботи.

Рішення про дозвіл щодо підготовки та захисту кваліфікаційної роботи іноземною мовою приймає випускова кафедра теоретичної та прикладної економіки за результатами розгляду відповідної заяви студента на ім'я завідувача кафедри з відповідним узгодженням з науковим керівником дипломної роботи[5].

1.8 Академічний плагіат

У кваліфікаційній роботі не може бути академічного плагіату, фальсифікації та списування. Дипломна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті або в репозиторії закладу вищої освіти. Оприлюднення атестаційних робіт, що містять інформацію з обмеженим доступом, здійснюється у відповідності до вимог чинного законодавства[2].

Під академічним плагіатом розуміють оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результат власного дослідження, або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства [6].

Кваліфікаційна робота, в якій виявлені принципові недоліки у прийнятих рішеннях, обґрунтуваннях, розрахунках та висновках, суттєві відхилення від вимог стандартів, ознаки академічного плагіату, до захисту не допускається.

Рішення про це приймається на засіданні випускової кафедри, витяг з протоколу якого разом зі службовою завідувача кафедри подаються декану факультету менеджменту та маркетингу для підготовки матеріалів до наказу ректора про відрахування студента[5].

1.9 Захист дипломної роботи

Випускна атестація здійснюється відкрито та публічно[1].

Захист дипломної роботи здійснюється студентом перед ЕК на відкритому засіданні, де для виступу надається 10-15 хвилин, що відповідає письмовій доповіді викладеній на 5-6 сторінках, яка повинна бути стислою та змістовною (додаток В). До захисту студент готує тези доповіді, комп'ютерну презентацію своєї дипломної роботи та ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, діаграми, схеми, рисунки) для всіх членів ЕК.

Тези доповіді і демонстраційний матеріал випускник готує заздалегідь. Не слід переказувати вступ та зміст всіх розділів роботи, зупинятися на технічній стороні розрахунків.

В першій частині доповіді необхідно стисло визначити мету та завдання роботи, обґрунтувати актуальність теми, охарактеризувати об'єкт та предмет дослідження.

Друга її частина присвячується викладенню суті запропонованих заходів та обґрунтуванню їх ефективності (рекомендується витратити приблизно 70 % часу, відведеного для виступу).

Під час доповіді ті чи інші твердження ілюструються демонстраційним матеріалом з поясненням його змісту.

Після доповіді студент відповідає на питання членів ЕК та присутніх на захисті щодо змісту роботи, а також з пов'язаних з напрямом дослідження дисциплін освітньо-професійної програми з метою визначення рівня його фахової підготовки. Відповіді студента мають бути аргументованими та короткими.

Далі, секретарем ЕК зачитуються відгук керівника та зовнішня рецензія. Після цього студент має дати аргументовану відповідь на зауваження керівника та рецензента роботи.

Підсумки захисту обговорюються на закритому засіданні ЕК, де встановлюється остаточна оцінка дипломної роботи та приймається рішення про присудження випускникові ступеня бакалавра, присвоєння кваліфікації «бакалавр з економіки» і видачі йому диплома встановленого зразка. Рішення комісії, яке є остаточним і оскарженню не підлягає, оголошується її головою після закритого засідання ЕК у день захисту.

Повторний захист дипломної роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється. Студент, який не захистив дипломну роботу, наказом ректора відраховується з університету, як такий, що не пройшов випускню атестацію. Йому видається академічна довідка встановленого зразка. При цьому, за студентом залишається право бути повторно допущеним до захисту дипломної роботи

протягом наступних трьох років. Якщо захист роботи не відбувся із поважних причин, про що студент подає відповідні документи, ректором університету за поданням декана факультету може бути продовжено строк навчання до наступної випускної атестації, але не більше ніж на один рік.

1.10 Критерії оцінювання дипломної роботи

У процесі визначення оцінки дипломної роботи оцінюються якість пояснювальної записки та якість захисту дипломної роботи.

Критеріями оцінки якості **пояснювальної записки** є:

- сучасність та обґрунтування прийнятих рішень;
- правильність застосування методів аналізу та розрахунків;
- якість оформлення текстового та графічного (ілюстративного) матеріалу;
- виконання вимог нормативних документів, стандартів, тощо.

Зокрема, при формуванні оцінки якості тексту пояснювальної записки дипломної роботи ЕК враховує:

- відповідність змісту дипломної роботи обраній темі, глибина її розкриття;
- логічність побудови структури роботи відповідно поставленим завданням;
- повнота і критичний аналіз літератури з проблеми дослідження;
- сучасність застосованих в роботі методів дослідження, обґрунтованість запропонованих рішень та наявність альтернативних підходів;
- успішність виконання завдань дипломної роботи;
- новизна, теоретичне та практичне значення результатів.

Критеріями оцінки якості **захисту дипломної роботи** є:

- якість доповіді (логічність і послідовність викладення результатів дослідження);
- стислість, дотримання регламенту доповіді;
- науковий стиль викладу матеріалу;
- ступінь володіння матеріалом;

– здатність аргументовано захищати власні ідеї, гіпотези, вести наукову дискусію;

- вміння захищати свою думку;
- належна культура наукового мовлення.

Зокрема, при формуванні оцінки якості публічного захисту дипломної роботи ЕК враховує:

- аргументованість,
- переконливість,
- вільне володіння матеріалом,
- ступінь аргументованості відповідей на запитання,
- культуру мовлення.

Шкала знижок рейтингових балів щодо якості виконання і захисту дипломної роботи формується шляхом віднімання відповідної кількості балів від максимального значення вагового балу кожного показника:

1) відповідність змісту роботи обраній темі, обґрунтування її актуальності, логічність структури (ваговий бал – 10):

- актуальність теми роботи недостатньо обґрунтована –2 бали;
- порушена логіка структури роботи відповідно поставленим завданням –3 бали;
- зміст роботи відповідає обраній темі не в повному обсязі –5 бали;

2) повнота і критичний аналіз літератури з проблеми дослідження (ваговий бал – 10):

- відсутній аналіз наукових робіт сучасних вчених, які працюють в напрямку теми роботи –2 бали;
- критичний аналіз літератури проведено не в повному обсязі –3 бали;
- аналіз літератури з проблеми дослідження відсутній –10 бали;

3) сучасність застосованих в роботі методів дослідження, обґрунтованість запропонованих рішень та наявність альтернативних підходів (ваговий бал – 10):

- застосовані методи дослідження не відповідають сучасному рівню –3 бали;
- запропоновані рішення недостатньо обґрунтовані –3 бали;
- відсутні альтернативні підходи до проблеми, що розглядається в роботі –2 бали;

4) успішність виконання завдань дипломної роботи (ваговий бал – 30):

- завдання щодо вступної частини виконано не в повному обсязі –5 балів;
- завдання щодо змістовної частини виконано не в повному обсязі –5 балів;
- запропоновані рекомендації частково не відповідають поставленим завданням –5 балів;
- запропоновані рекомендації повністю не відповідають поставленим завданням – 10 балів;

- висновки за підсумками досліджень сформульовані поверхово –5 балів;

5) новизна, теоретичне і практичне значення результатів (ваговий бал – 20):

- теоретичне значення результатів не містить наукової новизни – 5 балів;
- практичне значення результатів недостатньо обґрунтоване – 5 балів;

б) публічний захист дипломної роботи, зокрема, аргументованість, переконливість, вільне володіння матеріалом, культура мовлення (ваговий бал – 20):

- доповідь не в повній мірі відображає зміст роботи – 5 бали;
- доповідь не має логічної послідовності викладення – 2 бали;
- відповіді на питання членів ЕК не достатньо повні та аргументовані – 3 бали;
- студент погано орієнтується в основних положеннях роботи – 5 балів;
- низький загальний рівень підготовки студента – 3 балів;
- доповідь не відповідає встановленому часовому регламенту – 2 бали.

Результати пунктів 1-6 складаються і за отриману кількість балів виставляються відповідні оцінки (табл. 1.2).

Якщо студент без поважних причин не з'явився на захист дипломної роботи, то в протоколі відзначається, що він є не атестованим у зв'язку з неявкою на засідання комісії.

Таблиця 1.2 - Шкала відповідності оцінювання

<i>Кількість балів ECTS</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше ніж 60	Незадовільно

У випадках, коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист саме ту роботу з доопрацюванням, чи він повинен опрацювати нову тему, визначену кафедрою.

Після захисту дипломної роботи реєструються у спеціальних журналах кафедри та передаються в архів університету для зберігання протягом п'яти років.

За результатами успішного складання випускного екзамену та захисту дипломної роботи екзаменаційна комісія приймає рішення про присудження випускникові ступеня бакалавра, присвоєння кваліфікації «бакалавр з економічної кібернетики» і видачі йому диплома встановленого зразка.

2 ТЕМАТИКА, ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА РОБОТИ

2.1 Вибір тематики дипломної роботи

Теми дипломних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти формулюються відповідно до основних напрямів досліджень, визначених для підготовки фахівців за ОПП «Управління персоналом та економіка праці». Виконання атестаційної роботи передбачає використання системи знань та практичних умінь, набутих у процесі вивчення комплексу економічних та управлінських дисциплін, виконання цілого ряду курсових проектів, розрахункових робіт, дослідницьких завдань тощо.

Як вже було означено вище, написання дипломної роботи, передбачає розв'язання ряду важливих завдань у сфері управління персоналом та економіки праці. Результати даних досліджень мають бути спрямовані на вирішення конкретних управлінських проблем на підприємстві, розв'язання складних професійних та практичних завдань у сфері соціально-трудова відносин та процесів, обґрунтування чітких механізмів та підходів щодо удосконалення системи управління персоналом, а також, рекомендацій щодо їх упровадження.

Враховуючи зазначене, теми дипломних робіт рекомендовано формулювати за нижченаведеними основними напрямками:

- *управління персоналом*. У межах даного напрямку досліджень тематика дипломних робіт охоплює досить широке коло питань з формування ефективного управління персоналом підприємства в сучасних економічних умовах, упровадження новітніх технологій управління персоналом та його ефективного розвитку на інноваційній основі. Зокрема, особливої актуальності, з урахуванням постійних економічних девіацій, набувають теми, які пов'язані з адаптацією персоналу до змін умов діяльності, що надає можливість визначити особливості управління та розвитку персоналу,

дослідити антикризові техніки та технології вивільнення людських ресурсів, підвищити ефективність функціонування підприємств в означених умовах;

– **економіка праці та соціально – трудові відносини.** Зазначений напрям дослідження передбачає розгляд питань, пов'язаних з сучасними соціально-економічними процесами та явищами, які відбуваються у трудовій сфері; функціонуванням національного ринку праці; ефективністю праці; організацією, плануванням та нормуванням праці; оплатою праці, оптимальним використанням людських ресурсів та підвищенням продуктивності. Варто зазначити, що бажано пов'язати тематику дипломних робіт з обґрунтуванням шляхів підвищення продуктивності та результативності праці на підприємстві. Поряд з цим, доцільно звернути увагу на сучасний методичний інструментарій дослідження трудового потенціалу та напрямам його використання, систему винагород у сфері праці, імплементацію досвіду економічно розвинених країн в сфері соціально – трудових відносин.

Теми дипломних робіт розробляє випускаюча кафедра теоретичної та прикладної економіки з урахуванням наведених напрямів дослідження, а також з урахуванням наукових досліджень та професійних інтересів професорсько-викладацького складу кафедри. Крім того, теми можуть бути запропоновані як науковим керівником, так і керівником з боку бази практики, стейкхолдерами або здобувачами з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання[4;5].

До основних вимог щодо тем дипломних робіт бакалавра належать їх актуальність, проблемність, практична значимість, зв'язок з науковою тематикою кафедри, відповідність кваліфікаційній характеристиці. Обрані теми атестаційних робіт повинні відповідати сучасному рівню розвитку науки і технологій, мають бути спрямовані на пошук напрямів підвищення ефективності управління персоналом та соціально – трудових відносин.

Наведена у таблиці 2.1 тематика дипломних робіт є орієнтовною та вимагає обов'язкового уточнення стосовно конкретного об'єкту дослідження, для якого буде виконуватися атестаційна робота.

Таблиця 2.1 - Орієнтовна тематика дипломних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці»

Напрямок дослідження	Орієнтовна тематика дипломних робіт
1	2
Управління персоналом	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток компетенцій персоналу в умовах стратегічного управління. 2. Формування й підтримка ефективної організаційної культури. 3. Структура персоналу в організації та шляхи її удосконалення. 4. Кадрова політика організації та напрями її вдосконалення. 5. Кадрова служба організації, ефективність її діяльності. 6. Організація планування персоналу та його вдосконалення. 7. Шляхи підвищення ефективності управління персоналом. 8. Удосконалення стилів та методів керівництва персоналом. 9. Професійний підбір кадрів і шляхи його удосконалення. 10. Організація оцінювання персоналу та її ефективність. 11. Внутрішній і зовнішній ринок праці для задоволення потреб у персоналі. 12. Управління поведінкою персоналу організації. 13. Соціальне планування в організації. 14. Інвестування в персонал організації та його ефективність 15. Конкурентоспроможність персоналу організації та шляхи її підвищення. 16. Підвищення ефективності управління підготовкою, профнавчанням та перепідготовкою персоналу. 17. Організація діяльності менеджера з персоналу та шляхи підвищення її ефективності. 18. Використання інформаційних технологій і ПЕОМ в управлінні персоналом. 19. Шляхи удосконалення інформаційного забезпечення управління персоналом. 20. Внутрішній і зовнішній рух персоналу та методи його регулювання. Соціально-психологічний клімат у колективі та шляхи його поліпшення. 21. Мотивація та її ефективність в управлінні персоналом організації. 22. Чинники зниження плинності персоналу організації

Продовження таблиці 2.1

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> 23. Соціальне партнерство в організації, шляхи розвитку. 24. Конфлікти в соціально-трудовій сфері та способи їх вирішення. 25. Проектування організаційної структури служби управління персоналом із застосуванням програмно-цільового підходу. 26. Проектування взаємовідносин служби управління персоналом із зовнішніми організаціями (консультативними фірмами, центрами навчання, регіональними органами з управління трудовими ресурсами). 27. Проектування системи набору і відбору персоналу. 28. Удосконалення механізму управління персоналом організації 29. Удосконалення процесу адаптації персоналу як складової системи кадрового забезпечення підприємства 30. Чинники та резерви ефективного використання трудового потенціалу організації. 31. Оцінювання ефективності використання трудового потенціалу робітників організації. 32. Підвищення ефективності використання фонду оплати праці на підприємстві. 33. Мотиви і стимули до праці та їх роль у підвищенні ефективності діяльності підприємства.
Економіка праці	<ul style="list-style-type: none"> 1. Формування стратегії управління людськими ресурсами. 2. Стратегічний аналіз людських ресурсів як передумова розробки стратегії управління ними. 3. Внутрішній і зовнішній ринок праці для задоволення потреб у персоналі. 4. Формування сучасних компетенцій фахівців служби управління людськими ресурсами. 5. Стратегічна роль керівника служби управління людськими ресурсами. 6. Управління формуванням людського капіталу і шляхи підвищення його ефективності. 7. Чинники та резерви ефективного використання трудового потенціалу організації. 8. Організація охорони праці на підприємстві та її ефективність. 9. Управління ефективним використанням робочого часу працюючих. 10. Соціально-трудові відносини у формуванні якості трудового життя. 11. Якість людського капіталу як основа підвищення конкурентоспроможності підприємства. 12. Політика доходів і заробітної плати на різних рівнях управління. 13. Оцінювання ефективності використання трудового потенціалу робітників організації.

Кінець таблиці 2.1

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> 14. Підвищення ефективності використання фонду оплати праці на підприємстві. 15. Мотиви і стимули до праці та їх роль у підвищенні ефективності діяльності підприємства. 16. Стан, перспективи розвитку та вплив демографічної політики на ефективність використання трудового потенціалу (на прикладі України, регіону, міста).. 17. Підвищення ефективності режимів праці та відпочинку. 18. Удосконалення умов праці. 19. Зайнятість населення та шляхи її удосконалення (на прикладі України, регіону, міста). 20. Проблеми безробіття та шляхи їх вирішення (на прикладі України, регіону, міста). 21. Удосконалення працевлаштування молоді (на прикладі регіону, міста). 22. Вплив міграції на розвиток ринку праці (на прикладі України, регіону, міста). 23. Політика зайнятості в умовах модернізації регіональної економіки (на прикладі області).

Назва теми повинна бути, за можливості, короткою, чітко та конкретно відображати мету, об'єкт та предмет дослідження. Крім того, вона має бути однаковою в наказі про закріплення тем та керівників за студентами, завданні на дипломну роботу, титульному аркуші пояснювальної записки, документах державної екзаменаційної комісії та в додатку до диплома.

Остаточний вибір та формулювання теми кваліфікаційної роботи здійснюється до початку практики, яка передуює виконанню кваліфікаційної роботи, за заявою здобувача на ім'я завідувача випускової кафедри з відповідним узгодженням з керівником (науковим керівником) кваліфікаційної роботи (додаток Г). Після підписання заяви зазначеними особами вона передається відповідальному за організацію дипломного проектування на кафедрі для підготовки наказу.

Після затвердження теми студент отримує у керівника завдання на дипломну роботу за встановленою формою (додаток В), затвердженою завідувачем випускової кафедри. В завданні мають бути зазначені вихідні дані, що сформовані шляхом

обробки даних з літературних та інформаційних джерел за напрямками, які відповідають темі роботи.

Своїм підписом студент засвідчує дату отримання завдання для виконання, після чого складає та узгоджує з керівником календарний план виконання дипломної роботи згідно регламенту (додаток В).

Проміжні етапи виконання дипломної роботи контролюються керівником та завідувачем кафедри згідно графіку, затвердженому на засіданні кафедри.

Корекція або зміна теми кваліфікаційної роботи допускається, як виняток, після проходження здобувачем практики, яка передує виконанню кваліфікаційної роботи, та захисту звіту за її результатами, упродовж одного тижня з початку виконання кваліфікаційної роботи за графіком навчального процесу. В такому разі здобувач звертається з відповідною заявою на ім'я завідувача випускової кафедри з візою-погодженням керівника (наукового керівника) кваліфікаційної роботи [4].

Здобувач за необхідності може ініціювати питання про зміну керівника (наукового керівника) та/або консультантів, але не пізніше одного тижня з початку виконання кваліфікаційної роботи за графіком навчального процесу. У всіх випадках він звертається з відповідною заявою на ім'я завідувача випускової кафедри [4].

Якщо тема кваліфікаційної роботи за обсягом та (або) змістом потребує залучення групи здобувачів однієї або кількох спеціальностей, в такому разі виконується комплексна кваліфікаційна робота. Залежно від того, які саме здобувачі залучаються до такої кваліфікаційної роботи, вони можуть бути кафедральними, міжкафедральними, міжфакультетськими та міжуніверситетськими.

2.2 Структура дипломної роботи

За структурою дипломна робота складається зі вступу, основної частини (розділи: теоретичний, аналітичний, рекомендаційний), висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст розділів і підрозділів має бути

взаємопов'язаним. Аналітику та результати досліджень слід викладати послідовно і логічно.

Типову структуру дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти представлено в табл 2.2. Рекомендований обсяг дипломної роботи бакалавра – 50-70 сторінок. До цього обсягу не зараховуються список використаних джерел та додатки.

Таблиця 2.2 – Структура дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Структурний елемент	Кількість сторінок	Нумерація сторінок	Примітка
1	2	3	4
Титульний аркуш	1	Нумерація на сторінці не ставиться	Додаток Д
Завдання на дипломну роботу	3	Нумерація на сторінці не ставиться	Додаток Е
Реферат	2	Нумерація на сторінці не ставиться	Українською мовою – 1 сторінка та англійською мовою 1 сторінка (додаток Ж)
Перелік умовних скорочень	1	Нумерація на сторінці не ставиться	У разі наявності
Зміст	1	Нумерація на сторінці не ставиться	Додаток И
Вступ	2-3	8;9	Відповідно до попередньої нумерації
Перший розділ (теоретичний)	8-12 сторінок кожний підрозділ	10; 11	Розділ складається з двох/трьох підрозділів
Висновки по розділу	1		
Другий розділ (аналітичний)	10-13 сторінок кожний підрозділ	Залежно від обсягу попереднього розділу та висновків до нього	Розділ складається з двох/трьох підрозділів
Висновки до розділу	1		
Третій розділ (рекомендаційний)	10-13 сторінок кожний підрозділ	Залежно від обсягу попереднього розділу та висновків до нього	Розділ складається з двох/трьох підрозділів
Висновки до розділу	1		

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4
Висновки	2-3	Залежно від обсягу попереднього розділу та висновків до нього	
Список використаних джерел	4-5		Як мінімум 40 джерел (оформлений згідно додатку К)
Додатки	1-10	Нумерація на сторінці не ставиться	Позначаються літерами у разі потреби

Складено на основі [5]

Зміст дипломної роботи повинен бути сформований відповідно до теми дослідження і відображений в плані, затвердженим керівником, а також у завданні на дипломну роботу. Зміст дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинен містити: вступ; назви розділів, назви підрозділів, висновки як до кожного розділу, так і до роботи в цілому, список використаних джерел, додатки.

Вступ атестаційної роботи включає наступні структурні елементи[5; 8].

Обґрунтування вибору теми дослідження здійснюється шляхом аналізу сучасного стану проблеми за даними вітчизняної та зарубіжної наукової літератури а також та періодичних видань у сфері управління персоналом та економіки праці.

Актуальність теми. Формулювання актуальності зводиться до короткого пояснення причин, що зумовили інтерес автора до теми дослідження.

Мета роботи має бути пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення.

Приклади

Метою роботи є узагальнення теоретичних засад та обґрунтування прикладних аспектів удосконалення системи розвитку персоналу підприємства в умовах ресурсних обмежень.

Метою роботи є розгляд теоретичних положень та розробка рекомендацій щодо удосконалення системи охорони праці на підприємстві та підвищення її ефективності.

Завдання роботи. Після зазначення мети наводяться завдання роботи (відповідно до затвердженого плану), які повинні включати наступні складові:

- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методичних засад з обраного напрямку дослідження;
- проведення всебічного аналізу ситуації на підприємстві та його ринку;
- пропозицій та рекомендацій щодо вирішення проблем, виявлених у попередньому розділі.

Приклад

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні засади формування системи розвитку персоналу підприємства;
- розглянути організаційно-економічну характеристику підприємства;
- Проаналізувати фінансово-господарський стан підприємства;
- Провести діагностику наявної системи розвитку персоналу підприємства;
- Розробити проект з удосконалення системи розвитку персоналу підприємства;
- Оцінити ефективність реалізації запропонованих заходів.

Об'єкт дослідження – це загальний процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та обране для дослідження. Об'єкт вміщує предмет дослідження і співвідноситься з ним як загальне та часткове[9].

Приклади

Об'єктом дослідження є система розвитку персоналу підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління трудовим потенціалом підприємства.

Об'єктом дослідження є кадрова політика підприємства.

Предмет дослідження – міститься в межах об'єкта і відображає тему та мету дипломної роботи[9].

Приклади

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти формування системи розвитку персоналу підприємства «Х».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних положень підвищення ефективності реалізації трудового потенціалу підприємства «Х».

База дослідження – підприємство, що досліджується (базою дослідження обрано Товариство з обмеженою відповідальністю «XXX»).

Методи дослідження. Перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів [9].

Приклад

У процесі виконання дипломної роботи було застосовано сукупність загальних та специфічних наукових методів.

Для дослідження сучасних наукових поглядів на систему розвитку персоналу підприємства були застосовані: системний підхід, ...

Для діагностики системи розвитку персоналу підприємства використовувався статистичний аналіз,

Практична значущість для підприємства, організації. Включає результати досліджень, проведених студентом самостійно, що можуть бути впроваджені в діяльність підприємства.

Публікації (за наявності).

2.3 Основна частина дипломної роботи

У *першому розділі* основної частини, який має теоретичний характер, на основі аналізу інформаційної бази та літературних джерел викладається суть досліджуваної проблеми та ступінь її сучасної розробки, аналіз та узагальнення існуючих підходів до різних аспектів управління персоналом. Досліджуються кращі практики вітчизняних та іноземних підприємств щодо вирішення проблеми за темою роботи. Характеризується діяльність об'єкту дослідження. Показується важливість мети дипломної роботи, економічна сутність поставленої задачі дослідження та обґрунтування необхідності її розв'язання. Огляд теоретичних основ не повинен

мати компілятивного характеру, а повинен містити узагальнення, висновки та власні думки згідно напряму дослідження. Розділ завершується висновками, що викладаються на 1 сторінку.

Розділ може мати наступну структуру:

<p><i>Приклад</i></p> <p>РОЗДІЛ 1</p> <p>ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ... (за темою дослідження)</p> <p>1.1 Теоретичні та методичні положення відповідно до теми роботи</p> <p>1.2 Практичний досвід провідних підприємств з вирішення конкретного завдання у сфері економіки праці та/або управління персоналом.</p> <p>Висновки до розділу 1</p>

Другий розділ – аналітичний - повинен включати два напрями відповідно до теми дослідження :

Перший – загальна виробнича, організаційна, економічна, фінансова, маркетингова та інші характеристики підприємства (фірми, організації).

Другий – поглиблений аналіз досліджуваної проблеми. Виконується аналіз ефективності виробництва, управління персоналом відповідно до теми дипломної роботи, класифікуються переваги, недоліки, пояснюється вплив на основні показники господарської діяльності підприємства.

Досить важливим є те, щоб узагальнення теоретичних положень та висновки, що сформульовані та викладені у першому розділі, були підтверджені конкретним практичним матеріалом.

Аналітичний розділ повинен бути максимально насиченим фактичною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми), що відображають відповідні результати діяльності підприємства у сфері управління персоналом за останніх 3-5 років.

Характеристику фактичного стану справ на об'єкті досліджень здійснюють у відповідності до предмету досліджень і мети роботи. Аналіз обов'язково повинен містити причинно-наслідковий зв'язок між показниками, а не обмежуватися лише констатацією фактів.

В роботі має бути розкрито зміст запропонованих заходів, що спрямовані на підвищення ефективності функціонування підприємства в цілому, обґрунтувати рекомендації щодо покращення окремих аспектів господарської діяльності, системи управління підприємством та персоналом тощо. Рекомендації та пропозиції повинні випливати з результатів аналізу фактичного матеріалу.

Завершується розділ висновками до розділу 2, які мають містити результати проведеного дослідження, отриманих аналітичних розрахунків, зміст виявлених проблем у сфері управління персоналом, тощо. Висновки до розділу викладаються на 1 сторінку.

Третій розділ – рекомендаційний - розглядає шляхи впровадження пропозицій - рекомендацій у практику управління персоналом, обґрунтування економічної ефективності від їх використання.

В цьому розділі наводяться обґрунтовані пропозиції, що спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі. Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналізі, проведеному в другій частині дипломної роботи

Комплекс пропозицій має бути оформлений у вигляді проекту, плану чи системи заходів конкретного аспекту управління персоналом або економіки праці.

Таким чином, у третьому розділі викладають результати досліджень автора з висвітленням новизни, яку він вносить у розробку проблеми. Студент повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених задач, достовірності одержаних результатів, обґрунтувати перспективи подальшої розробки проблеми, можливості запровадження у практику та напрями вдосконалення.

Висновки до розділу 3. Завершується розділ висновками до розділу, в яких викладається обґрунтована доцільність пропозицій, доведення ефективності та

доцільності розроблених проектів за розрахунками прогнозних даних, тощо. Висновки до розділу викладаються на 1 сторінку.

ВИСНОВКИ. Підсумковим етапом дослідження є висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. У висновках коротко підводяться підсумки дослідження, по пунктах формуються основні результати. **Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням.** У висновках чітко і стисло викладаються основні результати виконаного дослідження за розділами роботи. Крім того, висновки містять узагальнення по темі роботи, конкретні пропозиції і рекомендації з досліджуваних питань, є конкретизацією основних положень роботи.

Ознайомлення з текстом висновків повинно сформувати у читача уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети і завдань.

Висновки до роботи в цілому розміщують на окремому аркуші (обсяг 2-3 сторінки).

Слід пам'ятати, що висновки до роботи є ґрунтовним виваженням завершенням дипломної роботи, на основі яких може формуватися доповідь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ. Перелік джерел, на які повинні бути посилання в основній частині роботи, наводять у кінці тексту дипломної роботи, починаючи з нової сторінки. В тексті дипломної роботи проставляються відповідні посилання на них. Список використаних джерел може включати: законодавчі акти, нормативні матеріали, вітчизняну та зарубіжну наукову, навчально-методичну та спеціальну літературу, фахові видання, інформаційні ресурси Інтернету.

Список використаних джерел дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти має нараховувати не менше 40 найменувань. Бібліографічні описи наводять у порядку їх згадування в тексті та відповідно стандарту ДСТУ 8302:2015 [10](Додаток К). Рекомендовані Інтернет-джерела для написання атестаційної роботи бакалавра за спеціальністю 051 ОПП «Управління персоналом та економіка праці» надано у додатку Л

ДОДАТКИ. Для уникнення переобтяження основної частини дипломної роботи в додатках наводять відомості, які доповнюють або унаочнюють результати дослідження. До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття інформації: проміжні формули та розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних; додаткові розрахунки економічного ефекту; ілюстрації допоміжного характеру [8]; вихідні дані фінансової та управлінської звітності підприємств.

З ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ

Дипломна робота повинна бути оформлена відповідно до вимог Держстандарту України [10].

Мову дипломної роботи визначено у статті 21 Закону України «Про засади державної мовної політики»[11].

Дипломну роботу друкують шрифтом TimesNewRoman чорного кольору прямого накреслення через 1,5 міжрядкові інтервали кеглем 14 на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 мм x 297 мм).

Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту дипломної роботи й дорівнювати 1,25. Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 25 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

Структурні елементи: **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«РОЗДІЛ»**, **«ВИСНОВКИ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** друкують великими літерами напівжирним шрифтом посередині рядка без крапки в кінці.

Структурні елементи починають з нової сторінки, а наступний підрозділ – одразу після закінчення попереднього

Після структурних елементів «РОЗДІЛ» назву заголовків друкують з наступного рядка великими літерами напівжирним шрифтом посередині рядка без крапки в кінці.

Заголовки підрозділів, потрібно друкувати з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з кількох речень, їх розділяють крапкою. Розривати слова знаком переносу в заголовках заборонено.

Відстань між заголовком, приміткою, прикладом і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали.

Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками приймають такою, як у тексті дипломної роботи.

Не дозволяється розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту на останньому рядку сторінки.

Нумерація

Сторінки дипломної роботи нумерують наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи додатки. Номер сторінки проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш входить до загальної нумерації сторінок дипломної роботи. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють. Завдання на дипломну роботу та реферат у загальний рахунок сторінок не включаються.

Сторінки, на яких розміщено рисунки й таблиці, охоплюють загальною нумерацією сторінок дипломної роботи.

Такі структурні частини роботи як ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ не мають порядкового номера.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти нумерують арабськими цифрами.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 тощо.

Пункти нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу або підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу та порядкового номера пункту, або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, які відокремлюють крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 або 1.1.1, 1.1.2 тощо.

Рисунки

Усі графічні матеріали дипломної роботи (ескізи, діаграми, графіки, схеми, фотографії, рисунки, кресленики тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок».

Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці, а за потреби — в додатках до дипломної роботи.

Якщо рисунки створені не автором дипломної роботи, подаючи їх у роботі, треба дотримуватися вимог чинного законодавства України про авторське право.

Графічні матеріали роботи доцільно виконувати із застосуванням обчислювальної техніки (комп'ютер, сканер, ксерокс тощо та їх поєднання) та подавати на аркушах формату А4 у чорно-білому чи кольоровому зображенні.

Рисунки нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім рисунків у додатках. Дозволено рисунки нумерувати в межах кожного розділу. У цьому разі номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, «Рисунок 3.2» — другий рисунок третього розділу.

Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад,

«Рисунок В.1 — ___», тобто перший рисунок додатка В.

Якщо в тексті роботи лише один рисунок, його нумерують.

Назва рисунка має відображати його зміст, бути конкретною та стислою. Якщо з тексту дипломної роботи зрозуміло зміст рисунка, його назву можна не наводити.

За потреби пояснювальні дані до рисунка подають безпосередньо після графічного матеріалу перед назвою рисунка.

Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад,

«Рисунок 2.1 — Схема устаткування».

Рисунок виконують на одній сторінці аркуша. Якщо він не вміщується на одній сторінці, його можна переносити на наступні сторінки. У такому разі назву

Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад,

«Таблиця В.1 — Назва таблиці», тобто перша таблиця додатка В.

Якщо в тексті дипломної роботи подано лише одну таблицю, її нумерують.

Назва таблиці має відображати її зміст, бути конкретною та стислою. Якщо з тексту роботи можна зрозуміти зміст таблиці, її назву можна не наводити.

Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу.

Якщо рядки або колонки таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або поруч, чи переносять частину таблиці на наступну сторінку. У кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

У разі поділу таблиці на частини дозволено її головку чи боковик замінити відповідно номерами колонок або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці.

Слово «Таблиця» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці» або «Кінець таблиці» без повторення її назви.

Заголовки колонок таблиці починають з великої літери, а підзаголовки — з малої літери, якщо вони становлять одне речення із заголовком.

Підзаголовки, які мають самостійне значення, подають з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Переважна форма іменників у заголовках — однина.

Якщо всі показники таблиці мають однакові одиниці виміру, їх виносять у заголовок, якщо різні вказують у «боковику». Позначення одиниць виміру повинно відповідати стандартам. Якщо текст у таблиці повторюється і складається з двох або більше слів, при першому повторенні його замінюють сполученням «Те саме», а далі

– лапками (– » –). Не дозволяється ставити лапки замість повторюваних цифр, знаків, математичних символів. Якщо цифрові або інші дані відсутні, то ставлять пропуск. Цифри в графах таблиці слід проставляти так, щоб відповідні розряди чисел по всій колонці були розміщені один під одним. Потрібно дотримуватись однакової кількості десятинних знаків для всіх значень цифрових величин в одній графі.

Інформаційне наповнення таблиць здійснюють шрифтом 12 мм. одинарним інтервалом.

Переліки

Переліки (за потреби) подають у розділах, підрозділах, пунктах і/або підпунктах. Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках).

Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на які у бакалаврській дипломній роботі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак «тире».

Якщо у бакалаврській дипломній роботі є посилання на переліки, підпорядкованість позначають малими літерами української абетки, далі — арабськими цифрами, далі — через знаки «тире».

Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку.

Приклад

а) _____;

б) _____;

1) _____;

— _____;

— _____;

2) _____;

в) _____.

У разі розвиненої та складної ієрархії переліків дозволено користуватися можливостями текстових редакторів автоматичного створення нумерації переліків (наприклад, цифра—літера— тире).

Текст кожної позиції переліку треба починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості.

Формули та рівняння

Формули та рівняння подають посередині сторінки симетрично тексту окремим рядком безпосередньо після тексту, у якому їх згадано.

Найвище та найнижче розташування запису формул(и) та/чи рівняння(-нь) має бути на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту.

Нумерують лише ті формули та/чи рівняння, на які є посилання в тексті дипломної роботи чи додатка. Формули та рівняння у роботі, крім формул і рівнянь у додатках, треба нумерувати наскрізно арабськими цифрами. Дозволено їх нумерувати в межах кожного розділу.

Номер формули чи рівняння друкують на їх рівні праворуч у крайньому положенні в круглих дужках, наприклад (3). У багаторядкових формулах або рівняннях їхній номер проставляють на рівні останнього рядка.

Пояснення познач, які входять до формули чи рівняння, треба подавати безпосередньо під формулою або рівнянням у тій послідовності, у якій їх наведено у формулі або рівнянні.

Пояснення познач треба подавати без абзацного відступу з нового рядка, починаючи зі слова «де» без двокрапки. Позначки, яким встановлюють визначення чи пояснення, рекомендовано вирівнювати у вертикальному напрямку.

У формулах чи рівняннях верхні та нижні індекси, а також показники степеня, в усьому тексті роботи мають бути однакового розміру, але меншими за букву чи символ, якого вони стосуються.

Переносити формули чи рівняння на наступний рядок дозволено лише на знаках виконуваних операцій, які пишуть у кінці попереднього рядка та на початку

наступного. У разі пере несення формули чи рівняння на знакові операції множення застосовують знак «х». Перенесення на знаку ділення «:» слід уникати.

Посилання

У тексті дипломної роботи можна робити посилання на структурні елементи самої дипломної роботи та інші джерела.

У разі посилання на структурні елементи самої дипломної роботи зазначають відповідно номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, позицій переліків, рисунків, формул, рівнянь, таблиць, додатків.

Посилаючись, треба використовувати такі вирази: «у розділі 4», «див. 2.1», «відповідно до 2.3», «(рисунок 1.3)», «відповідно до таблиці 3.2», «згідно з формулою (3.1)», «у рівняннях (1.23)— (1.25)», «(додаток Г)» тощо.

Дозволено в посиланні використовувати загальноприйняті та застандартовані скорочення згідно з ДСТУ 3582, наприклад, «згідно з рис. 10», «див. табл. 3.3» тощо.

Посилаючись на позицію переліку, треба зазначити номер структурного елемента дипломної роботи та номер позиції переліку з круглою дужкою, відокремлені комою. Якщо переліки мають кілька рівнів — їх зазначають, наприклад: «відповідно до 2.3.4.1, б), 2)».

Посилання на джерело інформації, наведене в переліку джерел посилання, рекомендовано подавати так: номер у квадратних дужках, за яким це джерело зазначено в переліку джерел посилання, наприклад, «у роботах [2]— [3]».

Дозволено наводити посилання на джерела інформації у виносках. У цьому разі оформлення посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань із зазначеного номера.

Приклад

Цитата в тексті « ... тільки 36 % респондентів відносять процес створення інформаційного суспільства до пріоритетних [3].

Відповідне подання виноски у літературі:

3. Пархоменко, В. Д. Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності : Монографія. Київ: УкрІНТЕІ, 2006. 224 с.

Додатки

Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б.

Дозволено позначати додатки літерами латинської абетки, крім літер І та О.

У разі повного використання літер української і/або латинської абеток дозволено позначати додатки арабськими цифрами.

Один додаток позначають як ДОДАТОК А.

За потреби текст додатків можна поділити на розділи, підрозділи, пункти й підпункти, які треба нумерувати в межах кожного додатка відповідно до вимог 7.4. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 — другий розділ додатка А; Г.3.1 — підрозділ 3.1 додатка Г; Д.4.1.2 — пункт 4.1.2 додатка Д; Ж.1.3.3.4 — підпункт 1.3.3.4 додатка Ж.

Рисунки, таблиці, формули та рівняння в тексті додатків треба нумерувати в межах кожного додатка, починаючи з літери, що позначає додаток, наприклад, рисунок Г.3 — третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 — друга таблиця додатка А; формула (А.1) — перша формула додатка А.

Якщо в додатку один рисунок, одна таблиця, одна формула чи одне рівняння, їх нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця Г.1, формула (В.1).

Джерела, які цитують лише в додатках, потрібно розглядати незалежно від тих, які цитують в основній частині дипломної роботи, їх розміщують наприкінці кожного додатка в переліку джерел посилання.

Форма цитування, правила складання переліку джерел посилання та виносков у додатках аналогічні прийнятим в основній частині дипломної роботи. Перед номером цитати та відповідним номером у переліку джерел посилання й виносках ставлять позначення додатка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Освітньо-професійна програма «Управління персоналом та економіка праці» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка. URL: <http://ktpе.kpi.ua/files/subjects/OPP2020.pdf> (дата звернення:)
2. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 25.09.2020 підстава - 849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення:)
3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» для першого бакалаврського рівня вищої освіти: Закон України від 3.11.2018р. № 1244. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/051-ekonomika-bakalavr.pdf> (дата звернення)
4. Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 22с. URL: <https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/%D0%95%D0%9A%2B%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82.pdf> (дата звернення:)
5. Положення про випускну атестацію студентів КПІ ім. Ігоря Сікорського/Уклад.: В. П. Головенкін, В. Ю. Угольніков. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 98 с. URL: <https://kpi.ua/files/n7437.pdf> (дата звернення:)
6. Положення про систему запобігання академічному плагіату в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Додаток 1 до наказу від 25.02.2020 № 1/76). URL: <https://osvita.kpi.ua/node/47> (дата звернення:)
7. Про затвердження Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського: Наказ від 14.09.2020 № 1-273. URL: https://document.kpi.ua/2020_1-273(дата звернення)
8. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: Наказ Міністерства освіти і науки № 40 від 12.01.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text> (дата звернення)
9. Вайжинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260с. URL: <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gornostal/vajinskii%20posibnyk.pdf> (дата звернення:)
10. ДСТУ 3008:2015 Національний стандарт України. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. URL: <https://metrology.com.ua/ntd/skachat-dstu-gost-gost-r/gost/dstu-3008-2015/> (дата звернення)

11. Про засади державної мовної політики: Закон України № 5029-VI від 01.01.2020, підстава - 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (дата звернення:)

ДОДАТОК А
Відгук керівника дипломної роботи

У відгуку наукового керівника коротко висвітлюються коротко такі питання:

- 1) актуальність теми;
- 2) відповідність виконаної роботи виданому завданню;
- 3) характеристика роботи;
- 4) особистий внесок випускника та його відношення до виконання етапів роботи;
- 5) зауваження.
- 6) Дається загальна оцінка дипломної роботи та рекомендація щодо допущення її до захисту на ЕК.
- 7) Зазначається відповідність якості підготовки студента вимогам стандартів вищої освіти і можливість присвоєння йому кваліфікації «бакалавр з економіки».

Науковий керівник _____

(підпис, ініціали, прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

(дата)

Зразок написання відгуку керівника дипломної роботи

ВІДГУК
керівника дипломної роботи
на здобуття ступеня бакалавра
виконаної на тему: «Тема дипломної роботи»
студентом (-кою) *Прізвище, ім'я, по батькові*

Актуальність теми. Дипломна робота є змістовним і комплексним науковим дослідженням, яке присвячено актуальній темі – (коротко, 2-3 реченнями показати актуальність теми). З огляду на це, дипломна робота Прізвище, ім'я, по батькові характеризується актуальністю та своєчасністю і спрямована на...

Робота відповідає поставленому завданню, а зміст роботи відповідає обраній темі.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

В першому розділі автор розкриває теоретичні засади... Особливої уваги заслуговує проведений в роботі ґрунтовний аналіз публікацій зарубіжних і вітчизняних авторів щодо...

Другий, аналітичний розділ дипломної роботи присвячено аналізу ..., зокрема... . В роботі проаналізовано....., здійснено оцінку....., визначено основні тенденції та нові напрями розвитку....., виділено ключові фактори впливу ... тощо. У роботі також розглядається механізм, проаналізовано систему ... виявлено основні проблеми щодо

В третьому розділі запропоновано шляхи вдосконалення ... зокрема, розроблено ...

Позитивними рисами дипломної роботи є системність та послідовність викладення матеріалу, а також застосування прогресивного досвіду в сфері .. та можливість його практичного застосування підприємством.

Елементів плагіату у роботі не виявлено. Знайдені системою Unichesk ...% (до 25%) подібності - це цитати з відповідним посиланням на джерело, окремі слова, фрази, терміни загального поширеного використання та класичні визначення, що не можуть бути інтерпретовані як плагіт. Тому дану дипломну роботу можна розглядати як оригінальний авторський продукт, що не містить будь-якого плагіату.

В ході виконання дипломної роботи студент Прізвище, ім'я, по батькові проявив самостійність у виконанні поставлених завдань, креативність у пошуку науково-практичних рішень, ініціативність, старанність, наполегливість, здатність та вміння застосовувати набуті знання для вирішення складних завдань .. , обізнаність у ...

Відзначаючи високий ступінь написання дипломної роботи, варто зазначити декілька зауважень. Так, теоретична частина роботи потребує доопрацювання в частині... аналіз літературних джерел може бути доповнений ... Варто було б також розглянути питання ...Більше уваги варто було б приділити ... Також в першій частині роботи бажано було висвітлити особливості . .

Друга частина дипломної роботи має бути доповнена аналізом ... Не в повній мірі приділено увагу аналізу ... виявленню тенденції... Доцільно було б проаналізувати ... доповнити аналіз ...

Пропозиція щодо впровадження ... потребує подальшого вдосконалення ... може бути обґрунтована з допомогою ... Доцільно було б більше уваги приділити обґрунтуванню шляхів подолання проблеми, пов'язаної з ...

Ці зауваження (побажання) суттєво не впливають (або впливають) на загальну якість виконаної роботи.

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам, заслуговує позитивної оцінки, і може бути допущена до захисту на засіданні ЕК.

Автору дипломної роботи, Прізвище, ім'я, по батькові, може бути присвоєна кваліфікація бакалавра ... (відповідно до обраної спеціальності та освітньої програми).

Науковий керівник _____

(підпис, ініціали, прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

(дата)

ДОДАТОК Б
Рецензія на дипломну роботу

РЕЦЕНЗІЯ
на дипломну роботу
на здобуття ступеня бакалавра
виконаної на тему: «Тема дипломної роботи»
студентом (-кою) *Прізвище, ім'я, по батькові*

Висвітлюються коротко такі питання:

- 1) актуальність теми;
- 2) якість аналізу проблеми;
- 3) цінність практичних рекомендацій та можливість їх впровадження.

Відзначаються недоліки роботи.

Дається загальний висновок про дипломну роботу, її оцінка за університетською шкалою: «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «достатньо», «незадовільно» та зазначається можливість присвоєння здобувачу кваліфікації «бакалавр з економіки».

Рецензент

посада, науковий ступінь, вчене звання
прізвище

(підпис)

Ініціали,

Печатка установи, організації рецензента (*тільки для зовнішнього рецензента*)

Зразок рецензії на дипломну роботу

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу

на здобуття ступеня бакалавра

виконаної на тему: «Тема дипломної роботи»

студентом (-кою) *Прізвище, ім'я, по батькові*

Представлена на рецензію дипломна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти присвячена актуальній темі ... та виконана на прикладі «XXX».

Актуальність теми дослідження достатньо обґрунтована і включає зокрема ...

Подана на рецензію робота містить елементи новизни, зокрема удосконалено...; обґрунтовано ...; поглиблено ..., дістали подальшого розвитку ...

Структура дипломної роботи відповідає обраній темі, а детальне розкриття розділів дає підставу стверджувати, що поставлені завдання були реалізовані на належному кваліфікаційному рівні.

Методи дослідження відповідають меті їх застосування, зокрема для аналізу .. використано...

Представлені результати відповідають / частково відповідають / не відповідають поставленим завданням дослідження. А саме ...

Запропоновані рекомендації носять практичний характер і можуть бути використані в діяльності підприємства при розробці стратегії... плануванні діяльності ... тощо. Для підтвердження ефективності реалізації запропонованих заходів, застосовано... що підтверджує доцільність їх реалізації.

Висновки та пропозиції аргументовано на основі...

Матеріал викладений чітко, логічно, грамотно.

Разом з тим, робота містить деякі недоліки, зокрема недоліком роботи можна вважати ..., доцільно було б більш детально проаналізувати ...розширити ... більше уваги приділити ...

Дипломна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам і заслуговує оцінки «**відмінно**» (*дуже добре, добре, задовільно, достатньо*) а її автору, Прізвище, ім'я, по батькові, може бути присвоєна кваліфікація «бакалавр з економіки»

Рецензент

посада, науковий ступінь, вчене звання
прізвище

Ініціали,

(підпис)

Печатка установи, організації рецензента (*тільки для зовнішнього рецензента*)

ДОДАТОК В

Зразок оформлення доповіді до захисту в ЕК

Зміст доповіді студента

В своїй доповіді на засіданні кафедри (під час попереднього захисту) та на засіданні ЕК студенту треба чітко сформулювати основні положення дипломної роботи (проекту), навести основні цифрові показники, зокрема доцільно висвітлити наступні аспекти роботи:

- Важливість проблеми досліджень.
- Теоретичне обґрунтування по темі досліджень.
- Організаційно-економічна характеристика та фактичний стан справ об'єкту досліджень (зміст другого розділу).
- Перспективи вирішення проблеми, яка досліджується, на об'єкті досліджень (зміст третього рекомендаційного розділу).
- Висновки та пропозиції.

Результати досліджень необхідно підтверджувати демонструванням ілюстративного матеріалу – таблиць, рисунків.

Підготовлену письмово і відредаговану доповідь студент на засіданні кафедри та ЕК не читає, а виголошує усно, роблячи посилання на ілюстративний матеріал. Тривалість доповіді 8-10 хв.

ДОДАТОК Г

Заява студента щодо теми дипломної роботи

Завідувачу кафедри теоретичної та
прикладної економіки
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Студента групи УП-____

ЗАЯВА

Я, студент групи УП -____, *прізвище, ім'я, по батькові* прошу затвердити мені тему дипломної роботи «*Тема дипломної роботи*» та призначити керівника *науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали*.

Місце проходження переддипломної практики: *Назва організації*.

Дата

підпис

Ініціали, прізвище

Тема дипломної роботи обговорена та затверджена на засіданні кафедри ТПЕ

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.

УЗГОДЖЕНО:

Керівник

Науковий ступінь, вчене звання прізвище та ініціали _____

Завідувач кафедри

_____ Ім'я ПРИЗВИЩЕ

« ____ » _____ 20 ____ р.

ДОДАТОК Д
Титул дипломної роботи
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра теоретичної та прикладної економіки

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНО:

Завідувачка кафедри ТПЕ

(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра
за освітньо-професійною програмою
«Управління персоналом та економіка праці»
спеціальності 051 – «Економіка»
на тему: *«Тема дипломної роботи»*

Виконав (-ла):
студент (-ка) 4 курсу, групи *шифр групи*
Прізвище, ім'я, по батькові

(підпис)

Керівник:
посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали

(підпис)

Рецензент:
посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали

(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Студент _____
(підпис)

Київ – 20__ року

ДОДАТОК Е
Завдання на дипломну роботу

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра теоретичної та прикладної економіки
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Спеціальність – 051 Економіка
Освітня програма – Управління персоналом та економіка праці

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувачка кафедри ТПЕ

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ___ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема роботи «Тема дипломної роботи», керівник роботи *Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання*, затверджені наказом по університету від « ___ » _____ 20__ р. № ____.
2. Термін подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи:
4. Зміст роботи:
5. Перелік ілюстративного матеріалу (із зазначенням плакатів, презентацій тощо):
6. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка

Студент

(підпис)

Ініціали, прізвище

Керівник роботи

(підпис)

Ініціали, прізвище

ДОДАТОК Ж

Приклад структури реферату до дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

РЕФЕРАТ

Дипломна робота на тему: « _____ » містить сторінок, ... таблиць, ... рисунки, ... додатків. Перелік посилань нараховує ... найменувань.

Мета роботи, об'єкт та предмет дослідження.

Методи дослідження.

Результати роботи.

Рекомендації щодо використання результатів роботи;

Результати впровадження досліджень (Уразі наявності)?

Ключові слова: бренд роботодавця, ціннісна пропозиція роботодавця, лояльність персоналу, імідж підприємства.

ABSTRACT

Bachelor's thesis _____ contains ... pages, ... tables, ... figures, ... appendices.
The list of references consists of ... items.

The research object and subject, the purpose of the work;

The research methods;

The results of research;

Recommendations about the usage and application of the results of work;

The results of research implementation.

Keywords: employer's brand, employee value proposition (EVP), staff loyalty, company image

ДОДАТОК И

Приклад структури змісту дипломної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ.....	
1.1 Сутність управління персоналом: цілі, функції та завдання.....	
1.2 Сучасні стратегії (технології) управління персоналом	
1.3 Методи формування системи управління персоналом.....	
Висновок до розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПАТ «...».....	
2.1 Загальна характеристика підприємства та аналіз господарсько- фінансового стану підприємства	
2.2 Аналіз системи управління персоналом підприємства.....	
2.3 Основні тенденції розвитку управління персоналом на підприємстві.....	
Висновок до розділу 2.....	
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПАТ «...»	
3.1 Заходи оптимізації системи управління персоналом в ПАТ«...».....	
3.2 Оцінка ефективності реалізації запропонованих заходів.....	
Висновки до розділу 3.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ.....	

ДОДАТОК К

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

ПРИКЛАДИ

ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ

ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне економічне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Вагна О. М. Економічна етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 3. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 4. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 7. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.
Багатотомні видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бандур О. П. Управління майновими правами: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2005. 20 с.
Дипломної роботи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18(дата звернення: 15.11.2017). 5. Про затвердження Вимог до оформлення дипломної роботи : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136– 141.

Патенти	<p>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Историко-правовая спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовец Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>

Частина видання: книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранныетруды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 2. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i>: матеріали VII междунар. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 3. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 4. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.
Частина видання: продовжуваного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка</i>. Сер. Економіка. 2013. Вип. 148. С. 31–34. 2. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28. 3. Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i>. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58.

	<p>4. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	
книги	<p>1. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017)</p>
законодавчі документи	<p>1. Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/131518 (дата звернення: 02.11.2017). 2. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).</p>
періодичні видання	<p>1. Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i>. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=2525 3. Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i>. 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). 4. Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>
сторінки з веб-сайтів	<p>1. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).</p>

ДОДАТОК Л

Рекомендовані Інтернет-джерела для написання атестаційної роботи

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

1. Державна служба зайнятості: Аналітика та статистика. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/view>
2. КАДРОВИК.UA. Головний кадровий журнал України: вебсайт. URL: <https://www.kadrovik.ua/>
3. Державна служба статистики України: вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національний банк України: вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (Єдиний інформаційний масив даних про емітентів цінних паперів): вебсайт. URL: <http://www.smida.gov.ua>
6. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: вебсайт. URL: <https://www.me.gov.ua/>
7. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: Макроекономічний аналіз та прогнозування: URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=46442994-b673-481b-bdf4-8941551bc942&tag=EkonomichnaSituatsiiaTaMakroekonomichnePrognozuvannia>
8. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Реформа держпідприємств: Фінансова звітність підприємств: URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=46442994-b673-481b-bdf4-8941551bc942&tag=EkonomichnaSituatsiiaTaMakroekonomichnePrognozuvannia>